

Framandi tré til varnar gegn loftslagsbreytingum

Eftir Roger Crofts

Ég kom fyrst til Íslands árið 1993 og hef notið þeirrar gæfu að kynnast náttúru landsins vel í á fjórða tug heimsóknna. Undanfarið hefur athygli mín beinst í vaxandi mæli að stórfelldri gróðursetningu sitkagrenis og stafafuru og þeim miklu umhverfisbreytingum sem þessar tegundir hafa í för með sér. Hér verður fjallað um ýmsar hliðar slíkrar skógræktar.

Ég hef farið um birkiskóga á Íslandi þar sem fjölbreyttur botngróður myndar samfellda þekju og stuðlar að ríkulegri jarðvegsmýndun. Hvílik upp-lifun! Ég vona að aukið afl verði sett í endurheimt þessara vistkerfa, stutt af vaxandi þekkingu byggðri á rannsóknnum á eiginleikum íslenska birkisins.

Ég hef einnig skoðað svæði sem ein-kennast af hraðvaxandi útbreiðslu inn-fluttra barrtrjáa, einkum sitkagrenis og stafafuru sem vöktu með mér algerlega andhverfa skoðun. Það vekur furðu mína að þessar tvær tegundir

Roger Crofts

skuli vera notaðar í slíkum mæli í íslenskri skógrækt. Ég þekki vel til þessara tegunda frá störfum mínum að stefnumótun og stjórn náttúruverndar í Skotlandi um áratuga skeið. Eru þær líklegar til að standa undir framleiðslu á timbri sem mætir þörfum Íslendinga? Ég efa það. Vaxtarhraði þeirra er víða lítill, umhirda skóganna

ófullnægjandi og þéttar hliðargreinar hafa í för með sér kvisti sem koma niður á gæðum timbersins.

Koma þessar erlendu tegundir að gagni í baráttunni gegn loftslagsbreytingum með því að binda kolefni sem geymist í viðnum og í jörðu? Þær geta vissulega gert það, en aðeins ef trén fá að standa nógu lengi og margt getur haft áhrif á niðurstöðuna, þ.m.t. hvort rökun hafi orðið á yfirborði landsins við gróðursetninguna. Vísindarannsóknir í Skotlandi benda til þess að þær séu ekki eins öflugar í að binda kolefni og innlendu tegundirnar.

Þæta þessar stórvöxnu tegundir

» Bæta þessar stórvöxnu tegundir landslag? Vissulega ekki, það verður einsleitara og skógarnir virka framandi og skyggja oft á landslagið.

landslag? Vissulega ekki, það verður einsleitara og skógarnir virka framandi og skyggja oft á landslagið. Slík skógrækt er andhverfa þeirrar aðferðafræði vistheimtar sem beitt er t.a.m. í Hekluskögum þar sem tegundum sem hafa þrifist á Íslandi í aldanna rás og vistkerfunum sem fylgja þeim er gefið tækifæri til að endurnýja sig.

Hafa viðhorf landsmanna eða ferðamanna sem sækja Ísland heim verið tekin inn í myndina? Svo virðist ekki vera, þrátt fyrir að landslag teljist til verðmætra lífsgæða sem varða báða þessa hópa og reyndar komandi kynslóðir. Hafa langtímaáhrifin verið tekin með í reikninginn? Ég skoðaði gott dæmi um þróun barrskógar við

rætur Steinafjalls í Suðursveit í sum- ar, stafafuru sem breiðist þar út með veldisvaxandi hraða út frá lítilli skógræktargirðingu. Var slík sjálfsáning fyrirséð?

Hvers vegna er þessi staða komin upp? Er hún til komin vegna gamaldags, óhagganlegra viðhorfa skógræktarfélks með takmarkaðan skilning á vistfræði skóganna? Er þar mögulega að finna skýringuna á svo viðtækri einræktun tegunda sem hæfa hvorki landslagi né vistkerfum landsins? Gott og vel, en það afsakar hins vegar ekki þessa allsherjarbreytingu á jarðvegi, vistkerfum og landslagi Íslands.

Það er hægt að draga lærdóm af ráðgjöf og reynslu annarra. Í Skotlandi hafa t.d. mörg mistök verið gerð, og eru enn að eiga sér stað. Í áratugi hefur gróðursetning framandi tegunda í kolefnisríkan jarðveg, samfara framræslu, leitt til mikillar rýrnunar á kolefni. Við plægingu og aðra rökun landsins leitar koldíoxíð úr jarðveginum út í andrúmsloftið, sem vinnur svo sannarlega gegn bindimarkmiðum. Þetta rask getur einnig valdið margvíslegum öðrum umhverfisáhrifum sem ná langt út fyrir svæðin þar sem unnið hefur ver-

id að þessari tegund skógræktar. Fróðlegt væri fyrir íslensk skógræktar-fólk að kynna sér hörmulegar afleiðingar ríkisstyrktrar gróðursetningar sitkagrenis og stafafuru í framræstar og frjósamar mýrar í The flow country sem eru víðáttumikil mýrasvæði í Caithness and Sutherland í Norður-Skotlandi.

Hvað Ísland varðar, þá er niðurstaða mín sú að takmarka þarf eða banna gróðursetningu sitkagrenis og stafafuru þar til óháð hlutlægt mat á kostum og göllum þessara tegunda til skógræktar liggur fyrir. Slíkur úttektarlisti þarf að innifela áhrifavalda um raunverulega kolefnisbindingu, áhrif skógarins á landslag, jarðveg og vistkerfi og kosti þess að nota frekar innlendar tegundir og endurheimta raskað votlendi.

Það sem þarf er framsýn hugsun, stefnumótun og framkvæmdaáætlun þar sem innlendu tegundirnar og vinna með náttúrunni verða í aðalhlutverki við að takast á við loftslagsbreytingar og vernda líffræðilega fjölbreytni.

Höfundur býr í Skotlandi og er sjálfstæður ráðgjafi í umhverfisvernd.
roger.dodds@btinternet.com